

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.001.03.2015

P/15/001

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/001 – Wykonanie budżetu państwa w 2014 roku
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Marek Zapolski – doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 93282 z dnia 8 stycznia 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1–2)
Jednostka kontrolowana	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, 16–130 Janów, ul. Parkowa 3 (dalej „GOPS”)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Urszula Dawidowicz – Kierownik (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

OPS w 2014 roku¹ rzetelnie zaplanował oraz zgodnie z przeznaczeniem wykorzystał i prawidłowo rozliczył zbadane dotacje na świadczenia rodzinne², zasiłki dla opiekunów³, świadczenia dla osób uprawnionych do alimentów⁴ oraz pomoc osobom uprawnionym do świadczenia pielęgnacyjnego⁵.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

- przyznania zasiłków trzem osobom, które – w świetle zaświadczeń z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego⁶ – prowadziły działalność rolniczą, a zatem nie spełniały warunku udzielenia im świadczeń określonego w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy o zasiłkach dla opiekunów,
- wysłania do czterech⁷ dłużników alimentacyjnych upomnienia w sprawie zwrotu świadczeń wypłaconych osobom uprawnionym⁸ (za okres świadczeniowy 2013/2014) po upływie od 75 do 81 dni po wydaniu decyzji w sprawie zwrotu przez nich zobowiązań z tego tytułu,
- wydania dopiero w czasie kontroli NIK upoważnień dla pracowników, którzy przekazywali informacje o dłużnikach alimentacyjnych do biura informacji gospodarczej.

¹ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2014 roku Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria dla oceny pozytywnej lub negatywnej stosuje się ocenę opisową.

² Na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 114 ze zm.).

³ Na podstawie ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2014 r., poz. 567). Ustawa zwana dalej: „ustawą o zasiłkach dla opiekunów”.

⁴ Na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012 r., poz. 1228 ze zm.).

⁵ Na podstawie uchwały Nr 230 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego (M.P. 2013 poz. 1040 ze zm.) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 maja 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne (Dz. U. z 2013 r., poz. 871).

⁶ Dalej: KRUS.

⁷ Dla których Wójt był organem wierzyciela, znał ich miejsce pobytu i którzy nie spłacali zobowiązań.

⁸ Na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2014 r. poz. 1619 ze zm.).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie i wykorzystanie dotacji na świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego

Opis stanu
faktycznego

Projekt planu finansowego GOPS na 2014 rok opracowano 31.10.2013 r. na podstawie informacji Wojewody Podlaskiego przekazanej do Urzędu Gminy w Janowie. Plan finansowy GOPS sporządzono zaś 15.01.2014 r., tj. 16 dni po uchwaleniu budżetu gminy⁹. W obu dokumentach na świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego oraz odprowadzane od nich składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego¹⁰ zaplanowano wydatkować 1.379 tys. zł. (dowód: akta kontroli str. 4-13)

W trakcie roku budżetowego plan wydatków na te zadania został zmniejszony o 6 tys. zł i trzykrotnie zwiększony ogółem o 167,7 tys. zł. Na koniec 2014 roku wyniósł on 1.540,7 tys. zł i został wykonany w kwocie 1.415,2 tys. zł (o 1,5 tys. zł wyższej niż rok wcześniej), tj. w 91,9 %.

(dowód: akta kontroli str. 121-132)

Niewykorzystanie ujętej w planie kwoty 125,6 tys. zł, według wyjaśnień Kierownika GOPS, wynikało z:

- niezłożenia wniosków przez siedem osób, którym – po uwzględnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5.12.2013 r. – ustawą o zasiłkach dla opiekunów przywrócono możliwość skorzystania z pomocy państwa (w wymaganym terminie wnioski złożyło 13 osób, którym przyznano zasiłki),
- rezygnacji jednej osoby z pobierania zasiłku, która 2.10.2014 r. zwróciła wypłacone jej 7,5 tys. zł oraz nie skorzystała z planowanych do końca 2014 roku świadczeń w wysokości 2,1 tys. zł,
- zaplanowania opłacenia składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe dla 18 osób, z których 14 nie złożyło wniosków,
- wydania od 1.09 do 31.12.2014 r. 16 decyzji odmawiających przyznania świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego na kwotę 10,3 tys. zł (w tym 10 decyzji na kwotę 4,3 tys. zł dla osób uprawnionych do świadczeń w okresie zasiłkowym 2013/2014, którą planowano wypłacić do końca roku),
- niewykorzystania 7,8 tys. zł na wypłatę zasiłków rodzinnych i dodatków z tytułu urodzenia dziecka – środki te zabezpieczono dla trzech osób, ale ze względu na przekroczenie 574 zł dochodu na osobę uprawniającą do uzyskania świadczeń, w/w rodziny nabyły prawo wyłącznie do jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka (gdzie kryterium dochodowe jest wyższe i wynosi 1.922 zł na osobę w rodzinie). Zapotrzebowano też środki na wypłatę świadczeń rodzinnych dla dwóch osób, które zgłosiły się do GOPS po wnioski o zasiłek rodzinny z dodatkami, ale ich w wyznaczonym terminie nie złożyły.

(dowód: akta kontroli str. 22)

Dotacje przekazywano w terminach umożliwiających bieżącą realizację zadań (środków własnych Gminy Janów nie angażowano). Niewykorzystane 7,8 tys. zł zwrócono na rachunek Gminy Janów 31.12.2014 r.¹¹ Rozliczenie wykorzystania dotacji GOPS przekazał 15.01.2015 r. do Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku za pomocą systemu informatycznego CAS¹².

(dowód: akta kontroli str. 19-20, 26-47)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości:

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie planowanie dotacji celowych otrzymywanych z budżetu państwa na świadczenia rodzinne i z funduszu alimentacyjnego.

⁹ Uchwała Nr XXIV/150/13 Rady Gminy Janów z dnia 30 grudnia 2013 r. w sprawie uchwalenia budżetu gminy na rok 2014.

¹⁰ W rozdziale 85212.

¹¹ Tj. w terminie umożliwiającym dokonanie zwrotu niewykorzystanych dotacji do budżetu Wojewody Podlaskiego do 31 stycznia następnego roku, zgodnie z wymogiem art. 168 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885 ze zm.).

¹² Centralna Aplikacja Statystyczna.

2. Udzielanie świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego oraz opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego

Opis stanu faktycznego

GOPS sporządził *Sprawozdanie z działalności*, zgodnie z którym w 2014 roku:

- wypłacono 10.972 świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego, tj. o 4,4% mniej niż w 2013 roku (w którym wypłacono 11.465 świadczeń),
- świadczenia te pobierały przeciętnie 822 rodziny – o 12% mniej niż w 2013 roku (921 rodzin),
- zasiłki rodzinne pobierało średnio 241 rodzin, tj. o 6,1% mniej niż w roku poprzednim (256 rodzin),
- ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2014 i 2013 skorzystało 16 rodzin,
- obsługą świadczeń zajmowali się pracownicy zatrudnieni w łącznym wymiarze 1,38 etatu, tak jak w 2013 roku,
- koszty obsługi świadczeń wyniosły 42,7 tys. zł (wynagrodzenia – 33 tys. zł, wydatki rzeczowe – 9,7 tys. zł) i w stosunku do 2013 roku zmalały o 0,8% (43 tys. zł, w tym wynagrodzenia 33,7 tys. zł i wydatki rzeczowe 9,3 tys. zł),
- koszt obsługi jednego świadczenia wyniósł 3,89 zł i w porównaniu do roku poprzedniego wzrósł o 3,7% (z 3,75 zł),
- w przeliczeniu na jeden etat wypłacono 7.951 świadczeń, podczas gdy w 2013 roku – 8.308 świadczeń (tj. mniej o 4,3%),
- odsetek wyegzekwowanych zaległości alimentacyjnych w stosunku do wypłaconych świadczeń wzrósł do 63% (w 2013 roku wyniósł 25%),
- od decyzji wydanych przez GOPS raz odwoływano się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Białymstoku, które zawiesiło postępowanie do czasu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o konstytucyjności podstawy materialnoprawnej decyzji w zakresie rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej jako przesłanki nabycia prawa do zasiłku (w 2013 roku odwołano się pięć razy, a Kolegium utrzymało w mocy wszystkie decyzje).

W 2014 roku na wypłatę różnych zasiłków, dopłat i świadczeń w rozdziale 85212 wydatkowano 1.415,2 tys. zł (w 2013 roku – 1.413,6 tys. zł), z tego na:

- zasiłki rodzinne z dodatkami przeznaczono 889,5 tys. zł, tj. 62,8 % wydatków ogółem,
- zasiłki i świadczenia pielęgnacyjne – 257,9 tys. zł, tj. 18,2%,
- zasiłki opiekuńcze – 109,8 tys. zł, tj. 7,7%,
- świadczenia z funduszu alimentacyjnego – 78,3 tys. zł, tj. 5,6%,
- jednorazowe zapomogi z tytułu urodzenia dziecka, składki na ubezpieczenia społeczne i koszty obsługi – 79,6 tys. zł, tj. 5,7% wydatków ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 25-49)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że środki dotacji w rozdziale 85212 były wystarczające i umożliwiły zaspokojenie potrzeb mieszkańców Gminy. Wypłata świadczeń pozwalała na minimalizowanie skutków ubóstwa rodzin.

(dowód: akta kontroli str. 50-53)

Analiza prawidłowości wydania 49 z 273 decyzji ustalających zasiłki i świadczenia przewidziane ustawami o świadczeniach rodzinnych, zasiłkach dla opiekunów oraz o pomocy osobom uprawnionym do alimentów wykazała, że przyznawano je:

- na podstawie wniosków i dokumentów spełniających wymogi określone w tych ustawach oraz rozporządzeniach wykonawczych,
- osobom uprawnionym (w tym spełniającym kryteria dochodowe) – z wyjątkiem trzech osób ubezpieczonych w KRUS, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Ustalone nieprawidłowości*,
- w wysokościach określonych przepisami.

Badanie 10¹³ z 16 spraw dotyczących świadczeń z funduszu alimentacyjnego wykazało, że przyznawano je:

- osobom do ukończenia 18. roku życia, a w przypadku gdy uczyły się w szkole lub szkole wyższej – do ukończenia 25. roku życia, zaś w przypadku posiadania orzeczenia o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo, stosownie do art. 9 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- osobom spełniającym kryteria dochodowe przewidziane w art. 9 ust. 2 tej ustawy (dochód rodziny ustalany był zgodnie z jej art. 9 ust. 3 – 12),
- w wysokości bieżąco ustalanych alimentów, jednak nie wyższej niż 500 zł – zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy,
- w oparciu o wnioski złożone na formularzu określonym w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz wzorów wniosku, zaświadczeń i oświadczeń o ustalenie prawa do świadczeń z funduszu alimentacyjnego¹⁴, do których dołączono dokumenty wymagane § 2 ust. 2 tego rozporządzenia i art. 15 ust. 4 i 4a ustawy,
- prawo od świadczeń ustalano na okresy świadczeniowe przewidziane w art. 18 w zw. z art. 2 pkt 8 ustawy,
- informacje o przyznaniu osobie uprawnionej świadczeń z funduszu przekazywane były dłużnikowi alimentacyjnemu i organowi właściwemu dłużnika, stosownie do art. 27 ust. 7 pkt. 1 ustawy,
- decyzje w sprawie przyznania świadczeń z funduszu przekazywano właściwemu komornikowi, zgodnie z art. 27 ust. 8 ustawy. (dowód: akta kontroli str. 54-56, 65-68)

Analiza postępowań wobec sześciu dłużników alimentacyjnych, dla których Wójt Gminy Janów był organem właściwym wierzyciela, wykazała, że:

- zgodnie z art. 27 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, decyzje w sprawie zwrotu należności z tytułu świadczeń otrzymanych przez osobę uprawnioną, wydano wobec wszystkich dłużników,
- zgodnie z art. 3 ust. 5 tej ustawy, w pięciu z sześciu przypadków wystąpiono z wnioskiem do organu właściwego dłużnika o podjęcie wobec niego działań (sprawę szóstego dłużnika przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Uwagi dotyczące badanej działalności*),
- stosownie do art. 27 ust. 7 pkt 1 ustawy, we wszystkich przypadkach poinformowano dłużnika alimentacyjnego oraz organ właściwy dłużnika o przyznaniu osobie uprawnionej świadczeń i wysokości zobowiązań wobec Skarbu Państwa,
- zgodnie z art. 27 ust. 7 pkt 2 ustawy, w pięciu przypadkach (z wyjątkiem dłużnika będącego obcokrajowcem), decyzje w sprawie zwrotu przez dłużnika należności z tytułu wypłaconych świadczeń alimentacyjnych przekazywano właściwemu komornikowi sądowemu,
- w pięciu przypadkach (oprócz dłużnika będącego obcokrajowcem) informacje o wysokości zaległych zobowiązań z tytułu wypłaconych wierzycielowi świadczeń przekazano – zgodnie z wymogiem art. 8a ustawy – do biura informacji gospodarczej,
- w analizowanych przypadkach nie wystąpiły przesłanki do uznania dłużnika za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych lub skierowania wniosku o odebranie prawa jazdy, na podstawie art. 5 ust. 3b ustawy; nie składano też zawiadomień o ściganie przestępstwa z art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny¹⁵. (dowód: akta kontroli str. 57-64)

W 2014 roku dłużnicy alimentacyjni zwrócili 62,8 tys. zł, tj. o 26,3 tys. zł (o 72,1%) więcej niż w 2013 roku (36,5 tys. zł). Kwota zwrotów stanowiła 69,2% wartości przypisanych

¹³ W czterech przypadkach Wójt był organem właściwym dłużnika, a w sześciu organem właściwym wierzyciela.

¹⁴ Dz. U. Nr 123, poz. 836 ze zm. Wzór określono w załączniku nr 1.

¹⁵ Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.

w 2014 roku należności alimentacyjnych (wartość wypłaconych świadczeń wraz z należnymi odsetkami) w wysokości 90,7 tys. zł. W roku poprzednim relacja ta wynosiła 44,1%. Zaległości z tego tytułu wzrosły z 335,2 tys. zł, wg stanu na 31.12.2013 r. do 363,2 tys. zł na koniec 2014 roku, tj. o 8,3%. Z wyegzekwowanych kwot do budżetu państwa odprowadzono 42,7 tys. zł (łącznie z odsetkami).

(dowód: akta kontroli str. 69-70)

W wyniku analizy dokumentacji wszystkich 13 wniosków o udzielenie w 2014 roku zasiłków dla opiekuna stwierdzono, że:

- zgodnie z wymogiem określonym w art. 8 ustawy o zasiłkach dla opiekunów, GOPS w terminie poinformował (wszystkie) 20 osób, którym do 30.06.2013 r. wypłacano świadczenia pielęgnacyjne, o możliwości złożenia wniosku o przyznanie zasiłku dla opiekuna oraz o warunkach nabywania tego świadczenia;
- spośród 20 osób, z wnioskami¹⁶ o ustalenie prawa do zasiłku dla opiekuna (złożonymi w terminie określonym w art. 5 ust. 1 tej ustawy, tj. w ciągu czterech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy) wystąpiło 13 osób;
- po przeprowadzonym postępowaniu (w trakcie którego m.in. przeprowadzano wywiady rodzinne w celu potwierdzenia faktu sprawowania opieki przez osobę ubiegającą się o zasiłek), kierownik GOPS – w terminie wynikającym z art. 35 ust. 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks Postępowania Administracyjnego¹⁷ – wydała decyzje w sprawie przyznania zasiłku (na stałe) oraz ustalenia wyrównania wraz z odsetkami;
- na podstawie tych decyzji w 2014 roku 13 osobom wypłacono ogółem 117,4 tys. zł (wraz z odsetkami), z tego jako wyrównanie za okres od 1.07.2013 r. do 15.05.2014 r. – 43,6 tys. zł oraz 73,8 tys. zł jako wypłaty bieżące;
- spośród 13 osób pobierających zasiłek, jedna zwróciła wypłaconą jej kwotę 7.559,47 zł, w związku z czym Kierownik GOPS uchyliła decyzję ustalającą prawo do zasiłku;
- do wniosków złożonych przez 11 osób dołączone były pisemne oświadczenia o zaprzestaniu prowadzenia gospodarstwa rolnego albo wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym (dwie osoby przedłożyły zaświadczenia z Powiatowego Urzędu Pracy w Sokółce¹⁸ o zarejestrowaniu ich jako bezrobotnych). Oświadczenia, zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy o zasiłkach dla opiekunów, zawierały klauzulę o treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej wynikającej z art. 233 KK za złożenie fałszywego oświadczenia”;
- pozyskano zaświadczenia z Placówki Terenowej KRUS w Sokółce o aktualnym podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników pięciu osób jako małżonkowie lub domownicy oraz pięciu osób jako rolnicy (problematykę tę szerzej przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji „Ustalone nieprawidłowości”);
- składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego oraz na ubezpieczenie zdrowotne opłacane były przez GOPS za cztery osoby.

(dowód: akta kontroli str. 71-87)

Zgodnie z art. 17 ustawy o świadczeniach rodzinnych, 13 osób otrzymywało w 2013 roku świadczenia pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności. W wyniku zmiany ustawy decyzje te wygasły z mocy prawa po 30.06.2013 r. Analiza dokumentacji wykazała, że:

- wszystkie osoby złożyły w lipcu 2013 r. wnioski o przyznanie im prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na nowych zasadach i nabyły prawo do świadczenia,
- do wniosków dołączone były oświadczenia tych osób o nieprowadzeniu gospodarstwa rolnego i/lub niewykonywaniu pracy w takim gospodarstwie,

¹⁶ Wzór tego wniosku opracowano w GOPS.

¹⁷ Dz. U. z 2013 r., poz. 267 ze zm. Ustawa zwana dalej: „KPA”.

¹⁸ Dalej: PUP w Sokółce.

a w aktach sprawy 12 osób było potwierdzenie z Placówki Terenowej KRUS w Sokółce o objęciu ich aktualnym ubezpieczeniem społecznym rolników (jako małżonkowie lub domownicy),

- jedna osoba była zarejestrowana w PUP w Sokółce jako bezrobotna,
- decyzjami z lipca 2013 roku wszystkim osobom przyznano świadczenia pielęgnacyjne (od 1.07.2013 r. do 30.04.2014 r. wynosiło ono 620 zł miesięcznie, zaś od 1.05 do 31.12.2014 r. – 800 zł miesięcznie),
- w 2013 roku kwota wypłaconych świadczeń wyniosła 48,4 tys. zł, a w 2014 roku 115,4 tys. zł, z tego od 1.01 do 30.04.2014 r. – 32,2 tys. zł, zaś od 1.05 do 31.12.2014 r. – 83,2 tys. zł (w związku z podwyższeniem wartości świadczenia pielęgnacyjnego),
- w ramach realizacji *Rządowego programu wspierania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego*¹⁹ 13 osobom wypłacono w 2014 roku łącznie 31,2 tys. zł (od 1.07 do 31.12.2013 r. wypłacono 15,6 tys. zł).

(dowód: akta kontroli str. 88-92)

W 2014 roku w GOPS nie wypłacano specjalnych zasiłków opiekuńczych określonych w art. 16a ustawy o świadczeniach rodzinnych. Negatywnie rozpatrzono bowiem wszystkie 12 wniosków złożonych w 2013 roku i jeden w 2014 roku. Powodami były:

- brak oświadczenia o rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej (12 przypadków),
- przepis art. 16a ust. 8 pkt b ustawy o świadczeniach rodzinnych²⁰, wykluczający osoby, które podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów (tj. z KRUS) – dotyczyło to dziewięciu wniosków rozpatrywanych w 2013 roku,
- niespełnione kryterium dochodowe (sześć przypadków),
- spośród trzech przypadków, w których wnioskodawcy odwołali się od negatywnych decyzji, Samorządowe Kolegium Odwoławcze w Białymstoku w dwóch przypadkach zaskarżone decyzje utrzymało w mocy, a w jednym przypadku zawiesiło z urzędu postępowanie do czasu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o konstytucyjności podstawy materialnoprawnej decyzji w zakresie rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, jako przesłanki nabycia prawa do ww. zasiłku.

(dowód: akta kontroli str. 48-49, 93-102)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Na podstawie decyzji z 16 i 24 lipca oraz 6 października 2014 r. przyznano (bezterminowo) zasiłki dla opiekunów trzem osobom, które złożyły oświadczenie o zaprzestaniu prowadzenia gospodarstwa rolnego i przedłożyły zaświadczenie z KRUS o podleganiu ubezpieczeniu jako rolnicy²¹. Tymczasem zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy o zasiłkach dla opiekunów, przysługuje ono rolnikom wyłącznie w przypadku zaprzestania prowadzenia przez nich gospodarstwa rolnego. Z kolei ze stanowiska KRUS z 2 lipca 2014 r. wynika, że ubezpieczenie w tej instytucji dotyczy osób prowadzących działalność rolniczą. Kwota zasiłków wypłaconych tym rolnikom wyniosła 28,9 tys. zł, w tym 10,1 tys. zł z tytułu wyrównania za okres od 1.07.2013 r. do 14.05.2014 r.

Kierownik GOPS wyjaśniła, że wnioski tych osób rozpatrzono pozytywnie, ponieważ w ustawie o zasiłkach dla opiekunów nie ma wyraźnego zaznaczenia, że ubezpieczenie rolnika w KRUS jest przesłanką odmowy.

(dowód: akta kontroli str. 73-75, 133-135, 137-138, 140-141)

2. Upomnienia w sprawie zwrotu należności z tytułu świadczeń otrzymanych przez osobę uprawnioną wysłano do czterech z sześciu zbadanych dłużników alimentacyjnych²² 75-

¹⁹ Uchwała Nr 48/2013 Rady Ministrów z dnia 26 marca 2013 r.

²⁰ Obowiązujący od 1.01.2013 r. do 15.05.2014 r.

²¹ Nie jako małżonków lub domowników.

²² Dla których Wójt był organem wierzyciela, znał ich miejsce pobytu i którzy nie spłacali zobowiązań.

81 dni po wydaniu decyzji w sprawie zwrotu przez nich zobowiązań z tego tytułu. Zgodnie z art. 15 § 1 ustawy o postępowaniu administracyjnym w administracji, wierzyciel po upływie terminu wykonania obowiązku, kieruje do zobowiązanego upomnienie, po doręczeniu którego można wszcząć postępowanie egzekucyjne²³.

Kierownik GOPS wyjaśniła, że opóźnienia te powstały na skutek przebywania pracownika merytorycznego na zwolnieniu lekarskim.

(dowód: akta kontroli str. 51, 57-64, 107-116)

3. Pracownicy GOPS przekazujący informacje o zaległościach dłużników alimentacyjnych do biura informacji gospodarczej nie byli do tego upoważnieni przez Wójta, czym naruszono wymóg określony w art. 8c w zw. z art. 8b ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Kierownik GOPS wyjaśniła, iż powodem tego było przeoczenie. W dniu 17.02.2015 r. Wójt Gminy udzielił pracownikom GOPS stosownych upoważnień.

(dowód: akta kontroli str. 52, 103-105)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

GOPS nie wszczął postępowania oraz nie poinformował biura informacji gospodarczej – wbrew art. 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów – o zobowiązaniu dłużnika-obcokrajowca z tytułu wypłaconych świadczeń osobie uprawnionej na łączną kwotę 34,9 tys. zł, pomimo powstania zaległości za okres dłuższy niż sześć miesięcy²⁴ (w przypadku pozostałych pięciu badanych dłużników informacje takie przekazano terminowo).

(dowód: akta kontroli str. 142)

Kierownik GOPS wyjaśniła, że dłużnika tego nie zgłosiła, ponieważ nie można go zarejestrować w systemie bez podania kompletu danych osobowych (w tym miejsca zamieszkania). Ponadto dodała, że w przypadku obcokrajowców system wymaga podania obywatelstwa, rodzaju, serii i numeru dowodu tożsamości – co w przypadku tej osoby było niemożliwe. Informację przesłano do biura listownie 18.02.2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 52-53, 106)

Ocena cząstkowa

MOPS prawidłowo udzielał świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz świadczeń rodzinnych – z wyjątkiem zasiłku dla opiekunów niezasadnie przyznanego osobom objętym obowiązkowym ubezpieczeniem w KRUS jako rolnicy. Ośrodek podejmował również przewidziane prawem działania wobec dłużników alimentacyjnych. Opieszale jednak kierowano do nich upomnienia dotyczące zwrotu zobowiązań z tytułu wypłaconych świadczeń.

3. Prawidłowość sporządzania sprawozdań

Opis stanu
faktycznego

GOPS sporządził sprawozdanie z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów za IV kwartał 2014 roku, wymagane rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdań z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów²⁵ i w terminie wynikającym z jego § 2 ust. 1 przedłożył je Wojewodzie Podlaskiemu.

Sprawozdania jednostkowe Rb-50 o dotacjach/wydatkach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami za IV kwartał przekazano Wójtowi Gminy w terminie określonym w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie

²³Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie trybu postępowania wierzycieli należności pieniężnych przy podejmowaniu czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 656), wierzyciel niezwłocznie doręcza zobowiązanemu upomnienie, jeśli łączna wysokość należności pieniężnych wraz z odsetkami przekroczy dziesięciokrotność kosztów upomnienia albo gdy okres do upływu terminu przedawnienia należności jest krótszy niż 6 miesięcy.

²⁴GOPS dysponował informacją z Sądu Okręgowego w Białymstoku Oddział Alimentacyjny w Białymstoku, iż postępowanie w sprawie zostało zakończone z uwagi na stwierdzone przez komornika belgijskiego brak możliwości wyegzekwowania od tego dłużnika świadczeń alimentacyjnych, w związku z jego trudną sytuacją finansową i majątkową.

²⁵Dz. U. Nr 288 poz. 1694.

sprawozdawczości budżetowej²⁶. Wykazane w sprawozdaniach kwoty planowanych dotacji i wykonanych wydatków wynikały z prawidłowo prowadzonej ewidencji księgowej.

(dowód: akta kontroli str. 117-120)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości:

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność GOPS w zakresie sporządzania obowiązującej sprawozdawczości.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁷, wnosi o:

1. Ustalanie prawa do zasiłków dla opiekunów wyłącznie osobom uprawnionym.
2. Kierowanie upomnień do dłużników alimentacyjnych niezwłocznie po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie zwrotu przez nich należności z tytułu świadczeń otrzymanych przez osobę uprawnioną.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 16 marca 2015 r.

Kontroler
Marek Zapolski
doradca ekonomiczny

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Robert Skwarko

.....
podpis

.....
podpis

²⁶ Dz. U. poz. 119, termin określono w załączniku nr 44.

²⁷ Dz. U. z 2012 r., poz. 82, ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą o NIK”.